

Eyüp Sultan Camii-i Şerifi

ŞİFÂ-İ ŞERÎF DERSLERİ

ESERİN ADI: EŞ-ŞİFÂ Bİ-TA'RÎFİ HUKÛKÎ'L-MUSTAFÂ

ESERİN MÜELLİFİ: KÂDÎ İYÂZ (v. 544/1149)

TERCÜME VE ŞERH EDEN: PROF. DR. MEHMET YAŞAR KANDEMİR

85. Ders | 10.Eylül.2017, Pazar - Sayfa 1

(Dersler öğle namazından bir saat önce başlar)

Türkçe Tercüme & Şerhi

Şifâ-i Şerîf Şerhi (3 cilt) - Mayıs 2012

Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir

Tahlil Yayınları, www.tahlilyayinlari.com

Eser Hakkında

ŞİFÂ-İ ŞERÎF gönüllerde Peygamber sevgisini tutuşturmak, onu bütün yönleriyle tanıtip anlatmak ve Müslümanlara, Sultân-ı Enbiyâ'nın haklarını savunmayı öğretmek maksadıyla yaklaşık dokuz asır önce Endülüslü tanınmış alim Kâdî İyâz tarafından yazılmıştır.

Görüntü, Ses kayıtları ve Ders notlarına

www.sifadersleri.com

adresinden veya aşağıdaki **karekodu okutarak** erişebilirsiniz.

DERS KONUSU:

1. BÖLÜM: Yüceler Yücesi Cenâb-ı Hakk'ın Resûl-i Ekrem'in Şân ve Şerefini Yüceltmesi

4. KISIM: Resûl-i Ekrem'in Mûcizeleri

7. FASIL: Kur'an'ın Duyanları Şaşırtıp Gönülleri Etkilemesi

Arapça Kaynak sf. 335

Türkçe Tercüme, Cilt.1 - sf. 579

فصل

[فِي الرَّوْعَةِ الَّتِي تَلْحَقُ سَامِعِيهِ وَأَسْمَاعَهُمْ عِنْدَ سَمَاعِهِ ، وَالْهَيْبَةِ الَّتِي تَعْتَرِيهِمْ عِنْدَ تِلَاوَتِهِ] ^(۳)

ومنها الرَّوْعَةُ ^(۴) التي تلحق قلوب سامعيه وأسماعهم عند سماعه ، و الهيبة التي تعتريهم عند تلاوته ^(۵) لقوة حاله ، وإنافة خطره ^(۶) ؛ وهي على المكذبين به أعظم ، حتى كانوا يستقفلون سماعه ، ويزيدهم نفورا ؛ كما قال تعالى ؛ وَيَوْدُونَ أَنْقِطَاعَهُ لِكَرَاهَتِهِمْ لَهُ .

7. Kur'an'ın Duyanları Şaşırtıp Gönülleri Etkilemesi

Kur'an-ı Kerim'in i'câzından yani mucize olduğunu gösteren yönlerinden biri de, yüceliği ve gönülleri etkilemesi sebebiyle, dinleyenlerin kalplerinde bir korku ve huşû meydana getirmesidir. Kur'an-ı Kerim'in bu etkisi onu yalanlayan inkârcılar üzerinde daha fazladır. Nitekim Allah Teâlâ'nın da buyurduğu gibi, inkârcılar Kur'an-ı Kerim'den hoşlanmadıkları için onu dinlemeye tahammül edemez, kalpleri nefretle dolar, bir an önce tilâvetinin sona ermesini isterlerdi.¹ İşte bundan dolayı Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Kur'an'ı okumak ve ezberlemek, onu sevmeyenlere pek zordur. Kur'an hak ile batılı birbirinden ayıran hakemdir."²

Mü'min ise, kalbi Kur'an'a meylettiği ve onun Allah kelâmı olduğuna inandığı için Kur'an okudukça, ona karşı gönlünde bir ürperti, saygıyla karışık bir korku hisseder. Kur'an-ı Kerim'e daha fazla yönelir, içinde bir sevinç ve huzûr duyar. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ، ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾
"Rablerinden korkanlar onu işittiklerinde tenleri ürperir. Sonra hem tenleri hem kalpleri Allah'ın zikrine karşı yumuşar."³

Yani azap ve cezâ âyetlerini duyunca tenleri ürperir, rahmet, mağfiret, sevap, müjde âyetlerini duyunca kalpleri yumuşar, demektir.

٦٦٤ - ولهذا قال عليه السلام : «إِنَّ الْقُرْآنَ صَعْبٌ مُسْتَضَعَّبٌ عَلَى مَنْ كَرِهَهُ ؛ وَهُوَ الْحَكَمُ» ^(۱) وَأَمَّا الْمُؤْمِنُ فَلَا تَزَالُ رَوْعَتُهُ بِهِ ، وَهَيْبَتُهُ إِيَّاهُ ، مَعَ تِلَاوَتِهِ ، تُولِيهِ انْجِدَابًا ، وَتَكْسِبُهُ هَشَاشَةً ^(۲) ، لِمِيلِ قَلْبِهِ إِلَيْهِ ، وَتَصْدِيقِهِ بِهِ . قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : ﴿نَفْسَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾ [الزمر : ٢٣] .

1. Şu âyetler kâfirlerin Kur'an-ı Kerim'den ne kadar kaçtığını göstermektedir: "Bu yüzden, sen Kur'an'da Rabbinden tek ilâh diye söz ettiğinde, onlar nefretle sırtlarını dönüp giderler." (İsrâ 17/46). "Allah tek ilâh olarak anıldığında, âhirete inanmayanların kalpleri daralır, canları sıkılır. O'ndan başkaları anıldığı zaman hemen seviniverirler." (Zümer 39/45).

2. Müttakî el-Hindî, Kenzü'l-ummâl (Sekkâ), I, 858, nr. 2467.

3. Zümer 39/23.

وقال: ﴿لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نُضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [الحشر: ٢١].

ويدلُّ على أنَّ هذا شيءٌ خُصَّ به ، أنَّه يَعْتَرِي مَنْ لَا يَفْهَم (٧٧/ب) معانيه ،
ولا يعلم تفاسيره ، كما رُوِيَ عن نصراني ، أنه مرَّ بقارىء ، فوقف يبكي ،
ف قيل له : مِمَّ بكيت ؟ قال : للشَّجَا^(٣) والنظم .

وهذه الروعة قد اعترت جماعة قبل الإسلام وبعده ؛ فمنهم من أسلم لها
لأول وهلة^(٤) ، وآمن به ، ومنهم من كفر .

Bir başka âyette de şöyle buyurmuştur: ﴿لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نُضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾
“Şayet Biz bu Kur'an'ı bir dağa indirseydik, sen onu Allah korkusundan baş eğmiş, parça parça olmuş görürdün. Bu misâlleri Biz insanlara tefek-
kür etsinler diye veriyoruz.”¹

Bir Hristiyan Nasıl Etkilendi?

Kur'an-ı Kerim'in gönüllere böylesine tesir etmesi sadece ona özel bir durumdur. Kur'an-ı Kerim, mânasını anlamayan, tefsirini bilmeyenleri de etkiler. Kur'an okuyan birinin yanından geçen bir Hristiyan'ın önce durup dinlediği, sonra ağlamaya başladığı, “Niye ağlıyorsun?” diye sorulduğunda da: “Kur'an'ın ve onun insanı hayran bırakan sözlerinin rûhumu etkilemesi sebebiyle ağlıyorum.” dediği rivâyet edilmektedir.

Kur'an-ı Kerim'in insanı etkileme özelliğini, kimileri Müslüman olmadan önce, kimileri Müslüman olduktan sonra hissetmiş; bir kısmı duyduğu anda ona imân etmiş, bir kısmı da bir türlü inanmamıştır.

Cübeyr ibni Mut'im'i Sarsan Âyetler

Bunun bir örneği, ashâb-ı kirâmdan Cübeyr ibni Mut'im'in anlattığı olaydır. ² Cübeyr diyor ki: (Ben Müslüman olmadan önce) "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi bir akşam namazında Tûr sûresini okurken dinledim. 'Yoksa onlar bir yaratan olmadan mı yaratıldılar? Veya kendi kendilerini mi yaratıyorlar? Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattılar? Aslında onların kesin bir inançları yoktur. Yoksa Rabbinin hazineleri onların yanında mı? Yahut kâinâta onlar mı hâkim oldular?'³ âyetlerine gelince, bir an önce Müslüman olmak için duyduğum heyecan sebebiyle kalbim uçayazdı."⁴ Bir başka rivâyete göre Cübeyr: "İşte o anda imân kalbimde yer etmeye başladı." demiştir.⁵

٦٦٥ - فُحِكي في الصحيح ، عن جُبَيْر بن مُطْعِم ، قال : سمعت النبي ﷺ يقرأ في المغرب بالطور ، فلما بلغ هذه الآية : ﴿ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخُلُقُونَ ﴾ [٣٥] أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَيْكَ أَمْ هُمُ الْمُضْطَرُونَ ﴾ [الطور : ٣٥ ، ٣٧] كاد قلبي أَنْ يَطِيرَ .^(٥)

٦٦٦ - وفي رواية : وذلك أول ما وَقَرَّ الإيمانُ في قلبي^(١).

2. Cübeyr, Peygamber Efendimiz'le aynı soydan gelmesine rağmen büyük bir İslâm düşmanıydı. Bedir Gazvesi'nde esir edilen müşrikleri, fidyelerini vererek kurtarmak üzere Medine'ye geldiğinde bu olayı yaşadı (Ahmed ibni Hanbel, *Müsned*, IV, 84). Önde gelen itibarlı müşriklerden biri olan Cübeyr, Resûl-i Ekrem'i ortadan kaldırmak için tertip edilen bütün faaliyetlerde, Müslümanlara yapılan işkencelerde görev aldı. Kölesi Vahşi'nin, Uhud Gazvesi'nde Hz. Hamza'yı şehid etmesine pek sevindi. Mekke Fethi'nde İslâmiyet'i kabul etti ve güzel bir Müslüman oldu.

3. Tûr 52/35-37.

4. Buhârî, Tefsîr 52/1, nr. 4854.

5. Buhârî, Megâzî 12, nr. 4023.

"Allah Aşkına Devamını Okuma!"

Mekkeli müşriklerden Utbe bin Rebîa,¹ kavminin inançlarına aykırı bir din getirdi diye Resûl-i Ekrem'in yanına gelip konuştuğunda Fahr-i Âlem Efendimiz ona² şu âyetleri okudu:

"Hâ mîm. Bu kitap, Rahmân ve Rahîm olan Allah tarafından parça parça indirilmiştir. Bilen bir topluluk için, âyetleri ayrılıp açıklanmış Arapça bir Kur'an'dır. Hem müjdeleyici, hem de uyarıcı olarak indirilmiştir. Fakat çokları ona sırtlarını döndüler; kulak vermiyorlar. Dediler ki: 'Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz örtülü, kulaklarımızda ağırlık, seninle bizim aramızda da bir perde var. Artık ne yapacaksan yap; biz de yapacağız.' De ki: Ben de sizin gibi bir beşerim. Ama bana sizin ilâhınızın tek bir ilâh olduğu vahyedilmektedir. O'na yönelerek dosdoğru olun ve O'ndan bağışlanma dileyin. Ortak koşanların ise başlarına gelecek var! Onlar zekât vermezler; âhireti de zâten inkâr etmektedirler. İman edip sâlih ameller yapanlar için ise, ardı arkası kesilmeyecek bir mükâfat vardır. De ki: Siz yeri iki günde yaratanı inkâr edip de başkalarını O'na denk mi tutuyorsunuz? Oysa O, Âlemlerin Rabbi'dir. O, dört günde yerin üstünde sabit dağlar yarattı, onu bereketli hâle getirdi ve rızık arayanlar için azıklarını ihtiyaca uygun şekilde takdir etti. Bundan başka, duman hâlindeki göğre yöneldi ve hem ona hem de yeryüzüne "İstesiniz de, istemeseniz de gelin." buyurdu. İkisi de "İsteyerek geldik." dedi. Onların hepsini yedi gök olarak iki günde yarattı ve herbir göğre görevlerini bildirdi. Dünya semâsını da kandillerle süsledik ve koruduk. Bütün bunlar, karşı konulmaz kudret sâhibi olan ve her şeyi gerçek mâhiyetiyle bilen Allah'ın takdirdir. Yüz çevirecek olurlarsa, sen de ki: Ben sizi Âd ve Semûd'un başlarına gelen korkunç azâbın benzeri bir azapla uyarmış bulunuyorum."³

٦٦٧ - وعن عُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ أَنَّهُ كَلَّمَ النَّبِيَّ ﷺ فِيمَا جَاءَ بِهِ مِنْ خِلَافِ قَوْمِهِ ، فَتَلَا عَلَيْهِمْ ﴿١﴾ حَمْدٌ تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٢﴾ كَتَبْتُ فَصَّلْتُ آيَاتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٤﴾ وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِمَّا نَدْعُونَ إِلَيْهِ وَفِي أَذَانِنَا وَقَرْ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَأَعْمَلْنَا عَمَلُونا ﴿٥﴾ قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌُ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ ﴿٦﴾ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٨﴾ قُلْ أَنتُمْ كُفْرُونا بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ ۚ أَنْدَادًا ذَٰلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٩﴾ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِي مِّنْ فَوْقِهَا وَبَرَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلنَّاسِ لَيَالٍ ﴿١٠﴾ ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ ﴿١١﴾ فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿١٢﴾ فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِّثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٣﴾ [فصلت: ١ ، ١٣] فَأَمْسَكَ عُتْبَةَ بِيَدِهِ عَلَىٰ فِي النَّبِيِّ ﷺ ، وَنَاشَدَهُ الرَّحِمَ أَنْ يَكْفَ (٢) .

1. Utbe bin Rebîa da, Peygamber Efendimiz'ye aynı soydan gelen itibarlı bir müşrikti. Bedir Gazvesi'nde Müslümanların karşısına ilk olarak Kureyşliler adına kardeşi Şeybe ve oğlu Velid ile birlikte o çıkmıştı. Bu teke tek vuruşmalarda üçü de öldürülmüş, oradaki bir kuyuya atılmış, sonra da Resûl-i Ekrem Efendimiz oraya gelerek: "Ey Utbe bin Rebîa, ey Şeybe ibni Rebîa..." diye adlarını birer birer sayarak onlara hitap etmişti. İslamiyet'in ilk yıllarında, Kureyş kabilesi Utbe'yi peygamberlik davasından vazgeçmeye iknâ etmesi için Resûlullah Efendimiz'e göndermişti. Allah'ın Elçisi onu sabırla dinledikten sonra: "Sözün bitti mi Utbe?" diye sormuş; sonra da ona Fussilet sûresinin ilk on üç âyetini okumuştur. Uhud Gazvesi'nde Hz. Hamza'nın ciğerini dişleyip çiğneyen Hind, onun kızıdır.

2. Bazı rivâyetlere göre de "onlara", yani yanındakilerle beraber ona.

3. Fussilet 41/1-13.

٦٦٨ - وفي رواية: فجعل النبي ﷺ يقرأ وعُتْبَةُ مُصْنَعٌ مَلَقَ يَدَيْهِ خَلْفَ ظَهْرِهِ ، مُعْتَمِدٌ عَلَيْهِمَا ، حَتَّى انْتَهَى إِلَى السَّجْدَةِ ؛ فَسَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ ، وَقَامَ عُتْبَةُ لَا يَذَرِي بِمَا يُرَاجِعُهُ ، وَرَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ ، وَلَمْ يَخْرُجْ إِلَى قَوْمِهِ حَتَّى أَتَوْهُ ؛ فَاعْتَذَرَ لَهُمْ ، وَقَالَ : وَاللَّهِ ! لَقَدْ كَلَّمَنِي بِكَلَامٍ ، وَاللَّهِ ! مَا سَمِعْتُ أَذْنَائِي بِمِثْلِهِ قَطُّ ، فَمَا دَرَيْتُ مَا أَقُولُ لَهُ .^(٣)

Bu âyetleri dinleyen Utbe, Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem'in ağzını eliyle kapattı ve:

"Aramızdaki akrabalık bağı adına, Allah aşkına devamını okuma!" dedi.¹

Bir başka rivâyete göre Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Kur'ân-ı Kerîm okurken, Utbe yere oturmuş, arkasına dayadığı ellerine yaslanarak onu dinliyordu. Resûlullah Efendimiz secde âyetine gelince, kalkıp secde etti. Utbe de ayağa kalktı, ama ne diyeceğini bilemedi; dönüp ailesinin yanına gitti; kavminin yanına çıkamadı. Bunun üzerine onlar Utbe'ye geldiler. Utbe evine gelenlerden özür diledi ve şunları söyledi:

"Vallahi o bana bir şeyler okudu. Yemin ederim ki, bugüne kadar kulaklarım öyle sözler duymadı. Bunun üzerine ben de ona ne diyeceğimi bilemedim."²

1. Elbânî, *Sahîhu's-sîreti'n-nebeviyye*, s. 161. Farklı bir rivâyet için bk. Ebû Ya'lâ, *Müsned* (Esed), III, 349-351.

2. Ebû Nuaym, *Delâilü'n-nübüvve* (Kal'acî-Abbâs), I, 233-234, nr. 185.

وقد حُكي عن غير واحدٍ ممن رام^(١) مُعَارَضَتَهُ أَنَّهُ اعْتَرَتْهُ رَوْعَةٌ وَهَيْبَةٌ
كَفَّ بِهَا عَنْ ذَلِكَ.

فَحُكِيَ أَنَّ ابْنَ الْمُقَفَّعِ^(٣) طَلَبَ ذَلِكَ وَرَامَهُ ، وَشَرَعَ فِيهِ ؛ فَمَرَّ بِصَبِيٍّ يَقْرَأُ :
﴿ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَفْلِعِي ﴾ [هود: ٤٤] فَرَجَعَ وَمَحَا مَا عَمِلَ ؛ وَقَالَ : أَشْهَدُ أَنَّ
هَذَا لَا يُعَارِضُ^(٤) ، وَمَا هُوَ مِنْ كَلَامِ الْبَشَرِ ؛ وَكَانَ مِنْ أَفْصَحِ أَهْلِ وَقْتِهِ .

وَكَانَ يَحْيَى بْنُ حَكَمٍ الْغَزَّالِ^(٥) بَلِيغَ الْأَنْدَلُسِ فِي زَمَنِهِ ؛ فَحُكِيَ أَنَّهُ رَامَ شَيْئًا
مِنْ هَذَا ، فَنَظَرَ فِي سُورَةِ الْإِخْلَاصِ لِيَحْذَوْ عَلَى مِثَالِهَا ، وَيُنْسِجَ - بَزْعِمِهِ - عَلَى
مِنْوَالِهَا - قَالَ : فَاعْتَرَتْني خَشْيَةٌ وَرِقَّةٌ ، حَمَلَتْهُ^(٦) عَلَى التَّوْبَةِ وَالْإِنَابَةِ .

Edipler Neden Vazgeçti?

Nakledildiğine göre, birçok kimse Kur'an-ı Kerim'in belâgatine benzer bir söz söylemeye kalktığında, saygıyla karışık bir korkuya kapılmış ve bu işten vazgeçmiştir.

Yine söylendiğine göre ünlü edip İbnü'l-Mukaffâ³ (v. 142/759), Kur'an-ı Kerim'in edebî üstünlüğü derecesinde bir eser kaleme almak istemiş ve yazmaya başlamış; bir çocuğun: «وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَفْلِعِي» "Ve şöyle emredildi: 'Ey yer, suyunu yut! Ey gök suyunu tut!'"⁴ âyetini okuduğunu duyunca bundan vazgeçmiş, yazdıklarını imhâ etmiş ve şöyle demiştir: "Şunu kesin bir dille belirtirim ki, hiç kimse Kur'an'ın bir benzerini getiremez. O beşer sözü değildir." Hâlbuki İbnü'l-Mukaffâ, Arap edebiyâtında devrinin en önde gelenlerinden biriydi.

Endülüslü şâir Yahyâ bin Hakem el-Gazzâlî¹ (v. 250/864), yaşadığı devirde Endülüs'ün en iyi edebiyâtçısı idi. Söylendiğine göre Kur'an'ın bir benzerini meydana getirmek istedi. İhlâs sûresini önüne koydu ve onun gibi edebî değeri yüksek bir sûre yazmaya kalkıştı. "O zaman vücûdumu bir korku ve titreme kapladı." diyen şâir, yaptığına tövbe edip Allah'a yöneldi.

3. Ebû Muhammed Abdullah ibni'l-Mukaffâ, İran asıllı bir ediptir. Farsça'ya çevrilmiş bazı Yunan klasiklerini Farsça'dan Arapça'ya tercüme etmiştir. Mecûsî iken, hayatının ileri dönemlerinde bir çocuğun okuduğu Kur'an'ı duyunca Müslüman olmuştur. *el-Edebü's-sağîr*, onun önemli kitaplarından biridir. *Kelile ve Dimne*'yi Arapça'ya tercüme eden İbnü'l-Mukaffâ'nın *Muârazatü'l-Kur'an* adlı bir eseri olduğu söylenmektedir.

4. Hüd 11/44.

1. Yahyâ bin Hakem, iyi bir şâir olup, şiirlerini toplayan bir de divanı vardır.